

Peter COLOTKA, Marek KÁČER a Lucia BERDISOVÁ. Právna filozofia dvadsiateho storočia. Praha: Leges, 2016, 303 s. ISBN 978-80-7502-134-2.

MARTIN HAPLA*

Sepisovat dějiny filozofie jistě není snadný úkol, už jenom pro velkou šíři problematiky, kterou musí člověk v takovém případě obsáhnout. V zásadě se zde nabízí dvě cesty. První z nich spočívá v sestavení velkého autorského kolektivu, který bude zárukou, že si taková práce uchová dostatečnou hloubku a odbornost, avšak nezřídká za cenu roztržité své koncepce. Druhou možností je spolupráce jen malého množství autorů, ne-li dokonce autorství jedné osoby. V takovém případě bude zajištěn jednotný přístup i styl celé publikace, ale některá v ní obsažená témata budou nutně zpracována jen povrchně. Nahlíženo z tohoto hlediska, zvolili autoři recenzované práce „Právna filozofia dvadsiateho storočia“ rozumnou střední cestu – tříčlenný tým, který se na ní podílel, dokáže poměrně dobře pokrýt větší šíři témat, zároveň však je v jeho rámci ještě reálné zkoordinovat jednotný přístup k celé publikaci. Pozitivnímu výsledku dále nahrává i to, že téma je tu vhodně ohraničené dvacátým stoletím – diskutují se zde tedy jen nejaktuálnější myšlenkové proudy, místo aby se plýtvalo energií na ono sisyfovské úsilí postihnout celou filozofickou tradici.

Publikace samotná je rozdělena do dvou hlavních částí. První část označená otázkou „Čo je právo?“ obsahuje celkem čtyři kapitoly, které se soustředí zejména na popis hlavních proudů v právním myšlení minulého století. Druhá část pojmenovaná „Súčasná situácia“ je následně složena ze tří kapitol, které rozebírají některé z klíčových tendencí a problémů současného práva, jež představují dědictví uvedeného historického období. Součástí knihy jsou i předmluva, úvod, závěr a seznam použité literatury.

První kapitola nazvaná „Právo ako systém“ je členěna na dvě podkapitoly. První z nich pojednává o ryzí nauce právní Hanse

Kelsena a normativní teorii Františka Weyra, druhá o analytické jurisprudenci, v pojetí autorů tedy zejména o H. L. A. Hartovi a jeho debatách s Lonem Fullerem a lordem Devlinem. Stručná pozornost je věnována i kritice H. L. A. Harta ze strany Ronalda Dworkina a nástinu některých z jeho teorií, zejména právních principů. Kapitola srozumitelným způsobem shrnuje většinu základních myšlenek uvedených teoretiků. Představuje erudovaný text, jenž odkazuje nejen na primární prameny, ale nebojí se pracovat ani s početnou literaturou, která je kriticky hodnotí a dává do souvislostí.

Na začátku druhé kapitoly „Právo ako idea: renesancia prirodzenoprávnych učení“ autoři nejprve dobře vysvětlují, proč není příliš vhodné používat rozlišující nálepky jako právní pozitivista, přirozenoprávník apod. Tato kapitola však už postrádá onen přehledový charakter, nýbrž se důkladněji věnuje jednomu konkrétnímu filozofovi, který je vybrán jako vhodný příklad uvedené přirozenoprávní renesance. Je jím významný, leč v našem prostředí možná ne úplně známý, italský myslitel Giorgio del Vecchio.

Třetí kapitola zkoumá různé sociologizující směry v právním myšlení. Zabývá se tedy širokou škálou různorodých přístupů od sociologické jurisprudence, kam autoři zahrnují i jurisprudenci zájmovou (Philipp Heck, François Géný) a hnutí volného práva (Eugen Ehrlich, Hermann Kantorowicz), přes americkou sociologickou jurisprudenci (Roscoe Pound, Benjamin Cardozo, Oliver Wendell Holmes) až po právní realismus, který dále dělí na americký (Nickerson Llewellyn, Jerome Frank) a skandinávský (Axel Hägerström, Vilhelm Lundstedt, Karl Olivecrona, Alf Ross). Celou kapitolu uzavírá stručně

* Katedra právní teorie Právnické fakulty Masarykovy univerzity

pojednání o právní antropologii. U této kapitoly lze ocenit její důkladné zpracování, vzdvihnout si podle mého soudu zaslouží zejména její pasáže o právním realismu.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na problematiku totalitního a demokratického práva. Nejprve mapuje Mussoliniho a Hitlerův vzestup k moci, v jehož rámci stručně pojednává i o Carlu Schmittovi. Poté se pozornost autorů přesouvá na pojetí práva u Karla Marxe, Vladimíra Iljiče Lenina, v rámci Stalinova období jsou krátce rozebírány i některé teze Jevgenije Bronislavoviče Pašukanise a Andreje Januarjeviče Vyšinského. Ve třetí části této kapitoly se autoři podrobně zabývají teorií demokracie Roberta Dahla.

Druhá část publikace je výrazně kratší než první a je rozčleněna do několika tematicky poměrně odlišných kapitol. První z nich se nazývá „Právna komparatistika: porovnanie práv“ a stručně rekapituluje vývoj tohoto oboru a jeho klíčové impulsy. Druhá pojmenovaná „Koniec storočia s postmodernou ozvenou“ zkoumá postmoderní situaci a její dopady do oblasti práva. Autoři zde neopomíjejí známá jména jako Jean-François Lyotard, Michel Foucault, Jacques Derrida nebo Jürgen Habermas. Dokonce se v duchu postmoderny nebojí ani odkazovat na některá díla krásné literatury. Poslední kapitola rozebírá některé aspekty ideje právního státu. Věnuje se přitom široké škále různých problémů včetně základních hodnot práva v pojetí Gustava Radbrucha nebo vymezení lidských práv.

Mám-li publikaci zhodnotit souhrnně, pak musím nejprve upozornit na to, že s ohledem na velké množství témat i myslitelů, jež zahrnuje, měl být její obsah zpracován podrobněji. Celý text měl být rovněž doplněn i o jmenový a věcný rejstřík. Čtenáři by tím v něm byla značně usnadněna orientace. U prací, které vyvolávají dojem, že mají sumarizační ambice, lze totiž předpokládat, že budou jen zřídka čteny od začátku až do konce, ale naopak v nich budou vyhledávány dílčí pasáže o konkrétních otázkách. Něco takového ale v této knize není s ohledem na její systematiku úplně jednoduché. V tomto směru si zaslouží kritiku i její poslední kapitola, která v sobě zahrnuje velké množství různých poznatků a tezí, aniž by byla jakýmkoliv dalším způsobem strukturována. Její rozdělení na alespoň několik podkapitol by podle mého soudu výrazně přispělo k její přehlednosti.

Druhá z mých výtek má obsahový charakter. Samozřejmě je pochopitelné, že každá kniha, která bude pojednávat o právní filozofii dvacátého století pouze na třech stovkách stran, musí mít selektivní charakter. Je i pochopitelné, že se jen málokdy dva právní teoretici shodnou na tom, co přesně by mělo být náplní oněch stran a jak velká pozornost by měla být poskytnuta různým myslitelům a problémům. Navzdory tomu vše má i nějaké rozumné hranice. Pokud jdu na oběd do indické restaurace, je jasné, že se její jídelníček jen sotva bude krýt s mou ideální představou o něm, rozhodně by mi však obsluha neměla nabízet k jídlu hovězí hamburger. Stejně tak, když si kupuji knihu označenou jako román, pak nečekám, že bude sepsána ve verších (s výjimkou Evžena Oněgina). Kladu si tedy otázku, zda v publikaci pojmenované jako „Právna filozofia dvadsiateho storočia“ mají své místo rozsáhlejší pasáže rekapitulující obecné historické události spojené s nástupem některých totalitních režimů k moci. V některých případech se mi skoro až zdá, že je jim věnován větší prostor než samotné (pseudo)filozofii práva, kterou si příslušné režimy osvojily. Nepopírám, že se sice jedná v podání autorů o čtivě a poutavé části, přesto bych je však hledal spíše v pracích o obecných (právních) dějinách. Stejně tak lze namítat, zda text pojednávající o Robertu Dahlovi nespadá více do politologie než právní filozofie, ačkoliv v tomto případě je možné připustit, že hranice mezi těmito dvěma obory může být někdy obtížné přesně odlišit.

Navzdory těmto drobným výtkám mohu ovšem s potěšením konstatovat, že se jedná v zásadě o kompaktní, poměrně čtivě a místy i vtipně napsaný text. Je pozitivní, že autoři neprojevují ambici obhajovat (ani kritizovat) žádnou konkrétní teorii práva. Naopak usilují o jejich nestranný a věcný popis. V současné době bychom v našem i slovenském prostředí jen sotva našli lepší knihu zpracovávající podobnou tematiku. Starší česky či slovensky psané publikace tohoto typu výrazně předčí hloubkou, erudicí i důsledností svého zpracování a jako taková představuje v kontextu naší právní vědy nesporný přínos. Díky srozumitelnému podání jednotlivých témat je i vhodnou četbou pro studenty právnických fakult, jakož i všechny čtenáře, kteří chtějí získat základní přehled o právní filozofii minulého století a jejím dědictví.